

объединенных в три группы: эстетическим, медико-биологическим и технологическим типами оценки (максимальная сумма баллов – 36). Определены наиболее привлекательные ландшафты с точки зрения рекреационной деятельности которыми являются гористые ландшафты вершин Кременецких гор и прилегающие к ним территорий равнинных ландшафтов пойм, надпойменных террас, равнин особенно со стороны Малого Полесья.

Ключевые слова: Кременецкие горы, рекреационная пригодность, балльная оценка, ландшафт.

Abstract:

Tsaryk Petro. EVALUATION OF RECREATIONAL EFFICIENCY OF LANDSCAPES OF NATIONAL NATURAL PARK KREMENETSKY MOUNTAINS.

Approaches to the estimation of the recreational suitability of the landscapes of the National Nature Park "Kremenets Mountains" are considered in the context of the medical-biological, psychological-aesthetic and technological types of assessment.

Recreational nature considered today as one of environmental reserve, natural systems for sustainable environmental management types. Combined with environmental reserve these two types of contrast to make traditional forms of nature (land-, water, forest technology, mineral resources, etc.) and by their nature they are environmentally. They play a special role ecological balance in terms of sustainable development. Intense formation of the integrated preserves and recreational facilities in the last decade: transboundary biosphere reserves, national nature parks and regional landscape it provides comprehensive study concerning assessment of the recreational suitability, capacity, total available recreational resources.

A scoring of the park's natural-territorial complexes was carried out for 12 indicators combined into three groups: Aesthetic, medical-biological and technological types of assessment (maximum score is 36). The most attractive landscapes from the point of view of recreational activity are the humpback landscapes of the peaks of the Kremenets Mountains and the landscapes of the floodplain, above-floodplain terraces, plains especially on the part of the Maloe Polissya, adjacent to the mountainous areas of the ivininni.

About 70% of the landscape NPP "Kremenets Mountains" have medium and high recreational potential of the landscape resources (from 67 to 50% of the estimated scale), indicating a high recreational suitability not reformed forest landscape park. Determined that the most attractive landscapes in terms of recreational activities are mounting landscapes Kremenets tops of the mountains and surrounding areas plains landscape floodplains, terraces, especially from the plains of the Male Polissya.

Key words: Kremenets mountains, recreational fitness, score, landscape.

Надійшла 10.04.2017р.

УДК 911.5(477.84)

Світлана НОВИЦЬКА

ВРАХУВАННЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВОДИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РЕКРЕАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ

Розглянуто сутність водних рекреаційних ресурсів і їх значення в розвитку рекреаційної галузі регіону. Здійснено кількісний і якісний аналіз водних рекреаційних ресурсів території, проведено оцінку водно-ресурсної забезпеченості процесів рекреаційного природокористування, виявлено і оцінено чинники, що лімітують використання водних ресурсів для потреб рекреаційної галузі території Тернопільської області. На основі аналізу наявних водних ресурсів і екологічної оцінки їх якісного стану запропоновано виділити в межах Тернопільської області три водно-рекреаційні райони.

Ключові слова: якість води, екологічна оцінка, водні рекреаційні ресурси, Тернопільська область.

Постановка завдання. Водні ресурси є надзвичайно важливою невід'ємною складовою природних рекреаційних ресурсів території. Яскравим підтвердженням цього є дані соціологічних досліджень, які свідчать, що відпочинку біля води надають перевагу до 65% населення. А важливим лімітуючим чинником використання поверхневих вод для рекреаційних потреб є їх якісний стан, що залежить в основному від тих забруднюючих речовин, що потрапляють у воду з господарського сектора. Тому, вирішення проблеми їх раціонального використання, відтворення і охорони є одним з найбільш важливих завдань. Для його вирішення потрібне всебічне вивчення наявних

рекреаційних водних ресурсів, їх кількісних і якісних характеристик, розміщення по території, приуроченість до рекреаційних комплексів.

Аналіз останніх публікацій. Актуальні проблеми аналізу і оцінки рекреаційних ресурсів вод привертала увагу багатьох вітчизняних та закордонних науковців: Фоменко Н.В., Масляка П.О., Любіцевої О.О., Гуляєва В.Г., Мідлтона В., Кабушкіна М.І., Закорчовної Н.Б., Біржакова М.Б., Паламарчука М.М., Тутковського П. В праці Царика Л.П. і Чернюк Г.В. (2002) автори в розрізі покомпонентної оцінки аналізують рекреаційні ресурси поверхневих і підземних вод, гідрологічні заказники і пам'ятки природи Тернопільської

області. Проблему оцінки і раціонального використання рекреаційних водних ресурсів розглядали в своїх працях Левківський С.С., Падун М.М. [3], Мироненко Н.С., Твердохлебов І.Т. [6] Васильєв В.С., Кукушкін В.А. [1] та інші.

Метою даного дослідження було здійснити кількісний і якісний аналіз водних рекреаційних ресурсів території, оцінку водно-ресурсної забезпеченості процесів рекреаційного природокористування, на основі аналізу екологічної оцінки якості води річок Тернопільської області виявити і оцінити чинники, що лімітують використання водних ресурсів для потреб рекреації.

Виклад основного матеріалу. Водні рекреаційні ресурси потребують бережливого і економного використання і охорони. Для цього потрібно провести їх облік, кількісну і якісну оцінку, визначити придатність їх використання в рекреаційній галузі. До водних рекреаційних ресурсів відносяться рекреаційні ресурси поверхневих вод і гідромінеральні рекреаційні ресурси підземних вод.

Рекреаційні ресурси поверхневих вод Тернопільської області представлені річками, озерами, водоймами, які є придатними для відпочинку населення на всій своїй протяжності, або частково [11]. Вони прикрашають ландшафт, створюють сприятливий мікроклімат, дозволяють відпочиваючим займатись водним спортом, рибалкою, пляжно-купальним відпочинком і забезпечують об'єкти територіально-рекреаційного комплексу прісною водою.

Основу гідромережі Тернопільської області складають річки, яких налічується понад 2400, при чому переважна більшість – це річки з довжиною менше 10 кілометрів (лише 120 річок області мають довжину більше 10 км.) [10]. Річки відносять до двох басейнів: басейну Дністра, який займає 82 % території, і басейну Прип'яті – 18%. Більшість річок безпосередньої рекреаційної ролі не відіграють, але вони надають різноманітності і мальовничості ландшафту і, за певних умов можуть вабити до себе рекреантів.

Оскільки на Тернопільщині природних озер мало і вони невеликі, то регулювання течії річки в будь-якій її частині дає можливість більш повного використання її рекреаційних ресурсів. Великого значення набуває освоєння багатих рекреаційно-лікувальних ресурсів штучно створених водойм – водосховищ і ставків. Важливим є освоєння спеціальних оздоровчих водних об'єктів, передусім штучних водойм у населених пунктах, які є найкращим місцем відпочинку в літній період. Важливими

для відпочинку є також водойми в міських парках, скверах. Яскравим прикладом може послужити Тернопільське водосховище, яке в літній період служить головним місцем масового короткотривалого відпочинку місцевого населення. Цьому сприяє хороша транспортна доступність, наявність пляжів, постійний високий рівень води влітку, мальовничість ландшафтів. В басейнах річок розташовано 886 ставків і 26 водосховищ, що свідчить про інтенсивне регулювання річкового стоку. Їх площа складає 8370 га. Близько половини водосховищ приурочено до долини р. Серет. Найбільше серед них за площею водного дзеркала – Залізцівське, а найглибше – Касперівське.

Низка ставків і водосховищ є у верхів'ях і середній течії річок Коропець, Стрипа, Джурин, Нічлава, Збруч. Вони використовуються переважно для риборозведення і відпочинку. Для деяких водосховищ характерні заболочені береги, непридатні для масового відпочинку, тому в районі водосховищ доцільно проводити організацію ландшафту для масового пляжно-купального відпочинку [11].

Важливим на багатьох водосховищах і ставках є питання впорядкування неорганізованого відпочинку, адже збільшення масштабів самодіяльного відпочинку є явищем досить неконтрольованим і часто призводить до забруднення водойм.

На водосховищах, призначених для водозабезпечення міст, можливі практично більшість видів відпочинку (гребля, рибальство, акваскіпер (водний самокат), парасейлінг (політ на парашуті за катером), віндсерфінг (дошка з вітрилом), вейкбордінг (комбінація водних лиж, сноуборду, скейту та серфінгу), катання на гідроциклі (аквабайк), водних лижах, сплави на плотах, байдарках та каяках, прогулянки на човнах та катамаранах тощо), але при обов'язковій умові належного санітарно-технічного устаткування закладів і зон відпочинку і строгому дотриманні правил користування цими водоймами з метою збереження якості води. А от рекреаційне використання водосховищ-відстійників – неприпустиме.

До рекреаційних водотоків і водойм ставляться певні вимоги щодо кількості і якості води. Перш за все, створення водойм для лікувальних і оздоровчих цілей вимагає значних затрат води на їх наповнення і компенсацію необоротних втрат води на випаровування і фільтрацію [2]. Значні об'єми води потрібні для створення безперервного проточного водообміну. У жодному разі не можна скидати у ці водойми стічні води.

Для різних видів відпочинку потрібні різні

кількісні і якісні характеристики водних об'єктів. Так, для купання важлива глибина, а при використанні для цієї мети водосховищ – певний рівневий режим (мінімальні коливання рівнів спрацювання – 30-60 см), особливо у нижніх б'єфах гідровузлів.

Для купання, мисливства, рибальства необхідна висока якість води. Для таких видів спорту, як моторні і вітрильні човни, воднолижний спорт якість води не має значення, але, оскільки ці види спорту поєднуються з купанням, то якість води також повинна бути високою.

Тому надзвичайно важливим лімітуючим чинником використання поверхневих вод для рекреаційних потреб є їх якісний стан, що залежить в основному від тих забруднюючих речовин, що потрапляють у воду з господарського сектора. Основними причинами забруднення водойм області є те, що не всі населені пункти забезпечені станціями для очистки зворотних вод, застарілість багатьох діючих очисних споруд і невідповідність їх сучасним вимогам, відсутність коштів на проведення реконструкції та будівництва нових очисних споруд, каналізаційних насосних станцій. Для визначення якості води у відносних величинах використовують індекс якості води (ІЯВ) для різних видів водокористування, який Ушаков Є. і Голуб О. інтегрували в регіональний індекс якості води (РІЯВ). Розрахунки Мариняка Я.О. регіонального індексу якості води для Тернопільщини [4] дозволили здійснити групування водних басейнів залежно від їх якісного стану. В цілому для області РІЯВ становить 1,086, що свідчить про незначне перевищення у водоймах нормативів ГДК і створює перспективні можливості для повноцінного водогосподарського використання. До регіону найнижчого антропогенного забруднення відносять водотоки в межах Гусятинського, Збаразького, Лановецького, Монастирського, Шумського, Підгаєцького адміністративних районів. Регіоном екологічного неблагополуччя є басейн р. Нічлава, в межах якого РІЯВ складає 1,606 (нормативи ГДК перевищені у декілька разів). Решта території області знаходиться в зоні нормативних антропогенних навантажень на водні об'єкти.

Також при аналізі до уваги брався розрахунок екологічної оцінки якості води річок області проведений згідно з «Методикою екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями». Вона включає три блоки показників: блок сольового складу, блок трофо-сапробіологічних (еколого-санітарних) показників, блок показників вмісту специфіч-

них речовин токсичної дії [5].

Інтегральний екологічний індекс (І_Е) визначається за формулою:

$$I_E = \frac{I_A + I_B + I_C}{3}$$

де: І_А - індекс забруднення води компонентами сольового складу;

І_В - індекс трофо-сапробіологічних показників;

І_С - індекс специфічних показників токсичної дії.

Якість природних вод за блоком показників сольового складу характеризувалася інтегральними індексами І_А= 2; за блоком трофо-сапробіологічних показників І_В= 5; за блоком специфічних показників І_С = 1. Також був визначений загальний екологічний індекс якості води І_Е=3.

Екологічна оцінка якості річкових вод за показниками сольового складу води (І_А). Згідно аналізу багаторічної часової динаміки середньорічних значень індексів блоку сольового складу води (І_А), якість річкових вод області за період 2010-2015 рр. відноситься до 2-ої категорії II класу якості вод («дуже добрі» за станом, «чисті» за ступенем чистоти).

Екологічна оцінка якості річкових вод за блоком еколого-санітарних показників (І_В). Згідно аналізу багаторічної часової динаміки середньорічних значень індексів блоку еколого-санітарних показників (І_В) річкові води за досліджуваний період відносяться до 5-ої категорії III класу якості вод («посередні» за станом, «забруднені» за ступенем чистоти, з обмеженим користуванням).

Екологічна оцінка якості річкових вод за блоком специфічних речовин води токсичної дії (І_С). До розрахунків залучались лише показники заліза загального. Оцінка якості річкової води за критеріями забруднення компонентами специфічних речовин токсичної дії, свідчить про те, що усі значення токсичних показників є досить низькими, що відповідає нормі, і якість води за екологічною оцінкою відноситься до I класу («відмінна» за станом, «дуже чиста» за ступенем чистоти).

Інтегральна екологічна оцінка якості річкових вод (І_Е). За середньо багаторічними значеннями інтегральних екологічних індексів, поверхневі води області відносяться до 3-ої категорії II класу якості води («добрі» за станом, «досить чисті» за ступенем чистоти).

Отже, стан водойм в області можна охарактеризувати в цілому як задовільний. Це обумовлюється тим, що водойми передаються в оренду фізичним і юридичним особам і від-

повідно, покращується догляд за ними. Екологічна оцінка якості води річок в Тернопільській області може бути використана для визначення основних напрямків рекреаційної діяльності.

Слід зазначити, що набір інгредієнтів забруднення є сталим для певного регіону. Він включає речовини, які найістотніше впливають на якісний склад вод. Наприклад, річки Золота Липа, Коропець, Серет забруднені переважно азотом амонійним, азотом нітритним, фенолами, сполуками міді і цинку, органічними речовинами. Загальна водно-екологічна ситуація є незадовільною на окремих відтинках річок, в околицях міських і сільських поселень, промислових і сільськогосподарських підприємств таких річок, як Золота Липа, Коропець, Стрипа, Серет, Гнізна, Нічлава, Тайна, Збруч, Вілія, що, безумовно, робить неможливим використання цих ділянок для рекреаційної діяльності.

Контроль за якісним станом гідрологічних об'єктів здійснюється на пунктах екологічного моніторингу водних об'єктів, які розташовані на 13 річках, і їх загальна кількість сягає 114 (89 – в басейні Дністра, 25 – в басейні Дніпра).

Відпочинок населення дозволений на усіх водних об'єктах, за винятком санітарних зон, які примикають до водозаборів господарсько-питного призначення і закриті для сторонніх осіб. До закритих зон також належать частини водотоків і водойм, які використовуються для риборозведення, і деякі водні об'єкти в заповідниках.

Згідно з природоохоронним законодавством на території рекреаційних зон заборонена господарська і інша діяльність, що негативно впливає на навколишнє середовище, або може перешкоджати використанню їх за цільовим призначенням. Режим використання рекреаційних зон визначається місцевими радами народних депутатів відповідно до законодавства України.

Водокористування для оздоровчих, рекреаційних і спортивних потреб може бути загальним і спеціальним. Загальне водокористування здійснюється безкоштовно і без будь-якого дозволу державних органів (забір води з криниць, купання, любительське рибальство). Спеціальне водокористування здійснюється на основі дозволів, що видаються органами з регулювання використання і охорони вод, а в деяких випадках виконкомом місцевих рад народних депутатів. Спеціальне водокористування є платним.

З метою синтезу поданої інформації, впорядкування її за певними принципами, створе-

но схему водно-рекреаційного районування території Тернопільської області за такими критеріями: за територіальним зосередженням водних ресурсів (рік, ставків, водосховищ); за якісним станом вод; за привабливістю для різних видів рекреаційної діяльності; за геоморфологічними особливостями річкових долин.

На основі аналізу наявних водних ресурсів і оцінки їх якісного стану запропоновано виділити в межах Тернопільської області три водно-рекреаційні райони (ВРР) – Північний, Центральний і Південний. Межа між Північним і Центральним ВРР проходить по таких населених пунктах: с. Шумляни – смт. Козова – смт. Підволочиськ. Центральний і Південний ВРР розділяються по лінії м. Монастирська – м. Бучач – м. Борщів. Від територіального поєднання та якісної характеристики водних ресурсів в значній мірі залежить і організація різноманітних функціональних форм відпочинку в межах цих районів.

Північний водно-рекреаційний район охоплює північну частину області. Для нього характерна в цілому сприятлива екологічна ситуація, відносно високі якісні показники води. За РІЯВ Шумський, Лановецький, Збаразький адміністративні райони відносяться до регіону найменшого антропогенного забруднення; Козівський, Бережанський і Зборівський – до регіону незначного антропогенного забруднення; і лише Тернопільський і Кременецький – до регіону помірного антропогенного забруднення. Сприяють розвитку рекреації привабливі пейзажі, оскільки тут поєднуються ландшафти різних типів, широкі, місцями заболочені річкові долини, населені пункти винесені за межі річкових долин, схили долин – заліснені. Спостерігається висока зарегульованість стоку ставками і водосховищами (Залізцівське, Вертелківське, Передмірківське, Борсуківське і інші). В основному ставки неглибокі (від 0,5 до 1,5 м. глибини), зарослі рослинністю і заболочені, акумулюють в собі забруднюючі речовини – тому їх рекреаційний потенціал невисокий. А водосховища значно більше придатні для рекреаційного використання, оскільки мають більшу глибину, відклади осідають на дно і дають можливість водосховищу природньо очиститись. Гідрологічний заказник (Серетський), орнітологічний (Чистилівський), водоболотні угіддя (Білозірська заплава, Скориківське болото) – привабливі для пізнавальної рекреації, наукових досліджень. Красу гідрологічних об'єктів гармонійно доповнюють природозаповідні території та об'єкти: НПП «Кременецькі гори»; державні заказники:

Веселівський, Довжоцький, Суразька дача; архітектурні, історичні та культурні пам'ятки м. Кременця, м. Почаєва, що створює значний потенціал для розвитку пізнавальної рекреації. Цей район сприятливий для короткотривалого відпочинку на воді: купально-пляжного відпочинку (в зв'язку з високими якісними показниками води), любительської рекреації (рибної ловлі), спортивно-оздоровчої рекреації (вітринального спорту, байдарочного спорту). Перспективним є розвиток лікувально-оздоровчої рекреації на базі сірководневого джерела в с. Великі Дедеркали, а також впорядкування території водосховищ для пляжно-купального відпочинку (очищення котловин, намівання пляжів), для спортивно-оздоровчої рекреації (відкриття човнових станцій).

Центральний водно-рекреаційний район характеризується менш сприятливою екологічною ситуацією. Річкові долини глибші і вузьчі, звивисті, з крутими схилами, вкритими переважно лісово-чагарниковою рослинністю. В долинах знаходяться населені пункти, з якими пов'язане промислове, сільськогосподарське і комунальне забруднення водотоків, і тому якісні показники води значно нижчі, ніж в Північному ВРР. Ставки мало сприятливі для купально-пляжного відпочинку внаслідок замулення їх котловин і підвищеної каламутності води, але є привабливими для любительської рекреації (зокрема рибної ловлі). Місцевості річкових заплав сприяють розвитку пізнавальної і оздоровчої рекреації (долина р. Серет). В цьому ВРР добре розвинуте курортне лікування на базі гідромінеральних ресурсів, які представлені мінеральними сірководневими водами, хлоридними високомінералізованими водами, водами типу «Нафтуся» і «Друскінінкай» та хлоридно-натрієвими розсолами. Мінеральні води використовуються для лікування в санаторії «Медобори», водогрязелікарні смт. Микулинці, санаторії «Збруч» у смт. Гусятин та інших [8]. Зарегульованість стоку менша, порівняно з Північним ВРР. Природоохоронні об'єкти (Семиківський гідрологічний заказник, болото Скабор, карстові озера в с. Вікно Гусятинського району) – служать для пізнавальної рекреації. Наявність водних артерій рр. Золота Липа, Коропець, Стрипа, Серет, Збруч з притоками, а також водосховищ (Скоринське, Котівське, Підволочиське) – забезпечують розвиток тут короточасної спортивно-оздоровчої та любительської рекреації. Цей район характеризується високою щільністю населення, а відповідно і високим рекреаційним попитом. У зв'язку із збільшенням кількості неорганізованих рекреантів, осіб, що на-

дають перевагу короткотривалому відпочинку (особливо в приміських зонах Тернополя, Теребовлі, Чорткова) – зростає навантаження на прибережні зони вздовж аквально-комплексів. Тут встановлюється режим обмеженого господарського використання і охорони. Для збільшення потенційних можливостей лікувально-курортної рекреації в цьому ВРР слід провести більш детальні гідрогеологічні і бальнеологічні дослідження запасів мінеральних вод в районі смт. Гусятин і смт. Микулинці з метою посилення інтенсивності використання сірководневих вод, вод типу «Нафтуся» і «Друскінінкай». Задля забезпечення потреб населення в короткотривалому відпочинку і зменшення навантаження на міські і приміські водні об'єкти доцільним є більш рівномірне розміщення відпочиваючих в межах усієї рекреаційної зони. Підвищити ємність багатьох водних рекреаційних об'єктів можна за рахунок проведення на їх території робіт по благоустрою (очищення водойм, намівання пляжів, озеленення берегів).

Південний ВРР характеризуються нижчою зарегульованістю стоку, відносно невеликою кількістю ставків і водосховищ, зростає водність і глибина річок. Йому властиві найвищі показники забрудненості води. Борщівський адміністративний район відноситься до регіону екологічного неблагополуччя через р. Нічлава, яка є найбільш забрудненою річкою Тернопільщини (в ній нормативи ГДК перевищені на шість порядків). Однак пейзажність, мальовничість цих територій зростає за рахунок того, що долини річок вужчають, глибшають і набувають каньйоноподібної форми, русло – звивисте, меандроване, з порогами і перекатами. Населені пункти, в основному, винесені за межі річкових долин. Долини заліснені, з виходами на поверхню гірських порід, рідкісною наскельно-степовою флорою. Ці умови є сприятливими для організації спортивно-туристської рекреації (сплав по Дністру на плотах). Великим рекреаційним потенціалом володіють водоспади: Русилівські та Сокілецькі каскади, Червоногородський водоспад. У долині Дністра і його приток зустрічаються виходи на поверхню мінеральних вод – сульфатних, типу «Нафтуся», типу «Миргородська» і «Друскінінкай», що є основою для розвитку оздоровчо-лікувальної рекреації (м. Заліщики, м. Борщів, с. Яргорів). Розвитку туристично-пізнавальної рекреації в цьому ВРР сприяє поєднання гідрологічних об'єктів з великою кількістю пізнавальних об'єктів живої і неживої природи, в тому числі природоохоронних. На особливу увагу заслуговує націо-

нальний природний парк «Дністровський каньйон», на території якого виділені зони для масового відпочинку в прибережній частині річок Дністер, Стрипа, Джурин. Це околиці с. Окопи Борщівського району; долина р. Дністер між с. Губин і с. Берем'яни та в долині р. Стрипи в районі турбази «Лісова» в межах Бучацького району; околиці с.Хмелева, долина р. Джурин в околицях с. Нирків і с. Нагоряни Заліщицького району; між р. Коропець та р. Стрипа в межах Монастирського району. Касперівський ландшафтний заказник загальнодержавного значення поєднує в собі найглибше на Тернопільщині водосховище з геологічними, палеонтологічними та ботанічними об'єктами природи, що створюють мальовничий краєвид і є місцем короткотривалого відпочинку населення [11]. Район також сприятливий для розвитку любительських форм рекреації (рибалка) за умови покращення якісного стану води. Тому, на найближчу перспективу, з метою відновлення високої якості поверхневих вод доцільно вивести з активного господарського використання водоохоронні зони природної рослинності, провести ряд організаційно-управлінських і економічних заходів спрямованих на покращення якості води (особливо це стосується басейну р. Нічлава). Для потреб короткотривалого відпочинку слід раціональніше використовувати заплави рр. Золотої Липи, Стрипи (за умови проведення рекреаційної меліорації), і водосховища. Більш активного використання потребують гідромінеральні ресурси цього ВРР, зокрема в місцевих лікувальних закладах – фізіотерапевтичних кабінетах лікарень, в санаторіях м. Заліщики, с. Яблунівка Бучацького адміністративного району [8]. На базі сульфат-

них, гірокарбонатних та хлоридних вод є перспектива створити оздоровниці і санаторії у м. Борщів, смт Скала-Подільська, Більче-Золоте, сс. Бабинці, Залісся, Шишківці, Устя. Ці заходи посприяли б розвитку лікувально-оздоровчої рекреації. В результаті комплексного поєднання всіх видів рекреаційних ресурсів в Південному ВРР склались оптимальні умови для розвитку всіх функціональних типів рекреації – лікувально-оздоровчої, оздоровчо-спортивної, спортивно-туристської, пізнавальної, любительської.

Висновок. Аналіз і оцінка водних рекреаційних ресурсів Тернопільської області дають можливість встановити територіально – функціональні відмінності, які проявляються в межах виявлених районів. Територіальний аналіз інформації дозволяє виявити певні диспропорції між розвитком рекреації, її водно-ресурсною базою і якісним станом вод, які найбільше помітні в Південному водно-рекреаційному районі. Адже він має найвищий рекреаційний потенціал в межах Тернопільської області за показниками комфортності клімату, мальовничістю ландшафтів з каньйоноподібними долинами Дністра і його приток, насиченістю пізнавальними об'єктами (водоспади, карстові озерця, печери), джерелами мінеральних вод і найгірші по області якісні показники води. А Північний ВРР характеризується меншою водністю річок, меншою (порівняно з Південним ВРР) насиченістю пізнавальними об'єктами, але найвищими показниками якості води. Ці особливості слід врахувати при розробці територіальних схем, проектів розвитку рекреації, що сприятиме більш ціленаправленому використанню водних рекреаційних ресурсів.

Література:

1. Васильев В.С. Использование водоёмов и рек в целях рекреации / В.С.Васильев, В.А. Кукушкин– Л: Гидрометеиздат, 1988. – 205 с.
2. Котляров Э.А. География отдыха и туризма/ Э.А. Котляров – М.: Мысль, 1978. – 238 с.
3. Левківський С.С. Раціональне використання і охорона водних ресурсів/ С.С. Левківський, М.М. Падун– Київ „Либідь”, 2006. – 271 с.
4. Мариняк Я.О. Водогосподарський комплекс Тернопільської області/ Я.О.Мариняк – Тернопіль, 1997.
5. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями. Розроблено: Українським науководослідним інститутом екологічних проблем (УкрНДІЕП) Міністерства екології та природних ресурсів України. Розробники: А.В. Грищенко, О.Г. Васенко, Г.А. Верніченко, М.С. Коваленко, О.В. Поддашкін, Д.Ю. Верніченко-Цветков, Н.В. Мельникова, О.П. Мірошніченко. Харків, 2012. – 37 с.
6. Мироненко Н.С. Рекреационная география/ Н.С.Мироненко, И.Т. Твердохлебов – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 232с.
7. Нудельман Н.С. Социально-экономические проблемы рекреационного природопользования/ Н.С.Нудельман – Киев «Наукова думка», 1987. – 130 с.
8. Питуляк М.Р. Сучасний стан та оптимізація рекреаційних функцій ландшафтно-рекреаційних областей і районів Тернопільщини/ М.Р. Питуляк // Український географічний журнал № 3 (27) –Київ: інститут географії НАН України, 1999. – с.37-38
9. Преображенский В.С. География и отдых/ В.С.Преображенский, Ю.А.Веденин– М.: Наука, 1971. – 48 с.
10. Природа Тернопільської області /за редакцією Геренчука К.І./ - Л.: Вища школа, 1979. – 167 с.
11. Царик Л.П. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу (на прикладі Тернопільської області)/ Л.П.Царик, Г.В.Чернюк – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.-188 с.

References:

1. Vasylyev V.S. Yspol'zovanye vodoemov y rek v tselyakh rekreatsyy / V.S.Vasylyev, V.A. Kukushkyn – L: Hydrometeoyzdat, 1988. – 205 s.
2. Kotlyarov E.A. Heohrafiya otdykha y turyzma/ E.A. Kotlyarov – M.: Mysl', 1978. – 238 s.
3. Levkiv's'kyu S.S. Ratsional'ne vykorystannya i okhorona vodnykh resursiv/ S.S. Levkiv's'kyu, M.M. Padun– Kyiv „Lybid”, 2006. – 271 s.
4. Marynyak Ya.O. Vodohospodars'kyu kompleks Ternopil's'koyi oblasti/ Ya.O.Marynyak – Ternopil', 1997.
5. Metodyka ekolohichnoyi otsinky yakosti poverkhnevyykh vod za vidpovidnymy katehoriyamy. Rozrobлено: Ukrayins'kym naukovo-doslidnym instytutom ekolohichnykh problem (UkrNDIEP) Ministerstva ekolohiyi ta pryrodnykh resursiv Ukrayiny. Rozrobnyky: A.V. Hrytsenko, O.H. Vasenko, H.A. Vernichenko, M.S. Kovalenko, O.V. Poddashkin, D.Yu. Vernychenko-Tsvetko, N.V. Mel'nykova, O.P. Mirosnychenko. Kharkiv, 2012. – 37 s.
6. Myronenko N.S. Rekreatsyonnaya heohrafiya/ N.S.Myronenko, Y.T. Tverdokhlebov – M.: Yzd-vo MHU, 1981. – 232s.
7. Nudel'man N.S. Sotsyal'no-ekonomycheskiye problemy rekreatsyonnoho pryrodopol'zovannya/ N.S.Nudel'man – Kyev «Naukova dumka», 1987. – 130 s.
8. Pytulyak M.R. Suchasnyy stan ta optymizatsiya rekreatsinykh funktsiy landshaftno-rekreatsinykh oblastey i rayoniv Ternopil'shchyny/ M.R. Pytulyak // Ukrayins'kyu heohrafichnyy zhurnal # 3 (27) –Kyiv: instytut heohrafiyi NAN Ukrayiny, 1999. – s.37-38
9. Preobrazhenskyy V.S. Heohrafiya y otdykh/ V.S.Preobrazhenskyy, Yu.A.Vedenyn– M.: Nauka, 1971. – 48 s.
10. Pryroda Ternopil's'koyi oblasti /za redaktsiyeyu Herenchuka K.I./ - L.: Vyscha shkola, 1979. – 167 s.
11. Tsaryk L.P. Pryrodni rekreatsinyi resursy: metody otsinky y analizu (na prykladi Ternopil's'koyi oblasti)/ L.P.Tsaryk, H.V.Chernyuk – Ternopil': Pidruchnyky i posibnyky, 2001.-188 s.

Аннотация:

Светлана Новицкая. УЧЁТ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА ВОДЫ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ В ЦЕЛЯХ РЕКРЕАЦИИ.

Рассмотрены сущность водных рекреационных ресурсов и их значение в развитии рекреационной сферы региона. Осуществлён количественный и качественный анализ водных рекреационных ресурсов территории. Проведена оценка водно-ресурсной обеспеченности процессов рекреационного природопользования. Обнаружены и оценены факторы, которые лимитируют использование водных ресурсов области для рекреационных целей. На основе анализа имеющихся водных ресурсов и экологической оценки их качественного состояния предложено выделить в пределах Тернопольской области три водно-рекреационных района (ВРР). От территориального объединения и качественной характеристики водных ресурсов в значительной степени зависит и организация различных функциональных форм отдыха в пределах этих районов.

Северный водно-рекреационный район характеризуется относительно высокими качественными показателями воды. Способствуют развитию рекреации привлекательные пейзажи, поскольку здесь сочетаются ландшафты различных типов, широкие, местами заболоченные речные долины, населенные пункты вынесены за пределы речных долин, склоны долин зачастую покрыты лесом.

Центральный водно-рекреационный район характеризуется менее благоприятной экологической ситуацией. Речные долины глубокие и узкие, извилистые, с крутыми склонами, покрытыми преимущественно древесно-кустарниковой растительностью. В пределах речных долин находятся населенные пункты, с которыми связано промышленное, сельскохозяйственное и коммунальное загрязнение водотоков, и поэтому качественные показатели воды значительно ниже. Этот район характеризуется высокой плотностью населения, а соответственно и высоким рекреационным спросом. В связи с увеличением количества неорганизованных рекреантов, лиц, предпочитающих кратковременный отдых (особенно в пригородных зонах Тернополя, Теребовли, Чертокова) - возрастает нагрузка на прибрежные зоны вдоль аквальных комплексов.

Южный ВРР характеризуется меньшей зарегулированностью стока, относительно небольшим количеством прудов и водохранилищ, возрастает водность и глубина рек. Ему свойственны высокие показатели загрязненности воды. В Южном ВРР сложились оптимальные условия для развития всех функциональных типов рекреации - лечебно-оздоровительной, оздоровительно-спортивной, спортивно-туристской, познавательной, любительской.

Ключевые слова: качество воды, экологическая оценка, водные рекреационные ресурсы, Тернопольская область.

Abstract:

Svitlana Novytska. THE ASSESSMENT OF WATER QUALITY IN WATER RESOURCES USE IN TERNOPIL REGION RECREATION PURPOSES.

The essence of water recreational resources, and their importance in the development of the recreational sphere of the region was researched. We implemented quantitative and qualitative analysis of aquatic recreational resources of the territory. The evaluation of water resource security processes of recreational nature was conducted. We discovered and evaluated the factors that limit the use of water resources of the area for recreational purposes. Based on the analysis of the existing water resource and ecological assessment of their quality status we suggested to take into consideration three water-recreational districts (WRD) within the Ternopil region. The organization of the various functional forms of recreation within these areas largely depends on territorial unification and qualitative characteristics of water resources.

Northern water-recreation area is characterized by relatively high quality water parameters. Attractive landscapes which combine landscapes of different types, wide, marshy river valleys, the settlements outside the river valleys, the

slopes of the valleys often covered with forests contribute to the development of recreation.

Central water recreation area is characterized by less favourable environmental situation. The river valley is deep and narrow, winding, with steep slopes, covered mainly with trees and shrubs. Within the river valleys there are settlements, which are associated with industrial, agricultural and municipal pollution of watercourses, and therefore the water quality indicators are much lower. This area is characterized by high population density, and thus high recreational demand. In connection with the increase in the number of unorganized holidaymakers, individuals who prefer short term rest (especially in suburban areas of Ternopil, Terebovlya, Chortkiv) demand on the coastal zones along aquatic systems increases considerably.

South WRD is characterized by little regulation of runoff, a relatively small number of ponds and reservoirs, increases the water content and the depth of the rivers. It is characterized by the high pollution of the water. In South WRD, there are developed the optimal conditions for the development of all functional types of recreation - therapeutic recreation, recreation and sports, sports tourism, educational, amateur.

Keywords: water quality, environmental assessment, water recreation resources, Ternopil region.

Надійшла 24.04.2017р.

УДК 379.85

Віталій КОЗОВИЙ

ЛЬВІВ – МІСТО ІСТОРІЇ ТА СЕНТИМЕНТАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

У статті розглядається інформація стосовно розвитку сентиментального туризму в межах міста Львів, а також, які об'єкти є потенційно привабливими для розвитку сентиментального туризму: архітектурні пам'ятки, сакральні об'єкти, пам'ятники. Йдеться про польську історичну та культурну спадщину. Висвітлюється важливість історичних споруд, їх відновлення та реставрація. Для прикладу, проаналізовано дев'ять об'єктів, які знаходяться в межах центра міста, які підкреслюють туристичну та історичну насиченість Львова. Історичні відомості слугують основою даного дослідження.

Ключові слова: Львів, сентиментальний туризм, Польща, українська діаспора, пам'ятки, сакральні об'єкти.

Постановка проблеми. Сентиментальний туризм у місті Львові розвивається стрімко, особливо цьому сприяють поїздки туристів з Польщі. У будь-якому випадку, це один з видів туризму, який на перший погляд складно визначити його характер. Тепер, коли Україна стала незалежною державою, українці налагоджують відносини з Польщею. Туризм, у даному випадку, є хорошим взірцем таких взаємин. Потрібно детально вивчати мотиви таких подорожей та чим саме приваблює туристів славетне місто Львів. Історично склалось, що вчені (українські і польські) розглядали культуру Львова переважно в ракурсі національних парадигм, з певним ідеологічним спрямуванням відстояти власну позицію.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Фактичний матеріал можна поділити на кілька підгруп: автори, що досліджували сентиментальний (ностальгійний) туризм; автори, що розглядали питання Львова (історії, культури, етносу тощо). До першої категорії можна віднести наступних науковців: О.І. Вуйцик, Ф.Ф. Шандор, Івона Дуда-Бобко. Ю.І. Николишин, В.П. Бадяк. І. Сало, А. Садомира, І. Лемко описували історію Львова з визначними датами та подіями. Ольга Харчишин досліджувала культурні традиції та фольклор міста. Роман Чмелик приділяв увагу польсько-українським взаєминам, в тому числі і прикордонних районів. Також про Львів писали і польські науковці: Dobrochna Dabert, Ryszard K. Przybylski –

писали про культурне життя міста.

Метою є дослідження сентиментального туризму у місті Львові.

Завданням дослідження є виділення та характеристика міста Львова, включно з туристичними об'єктами (різного часу та характеру) для розвитку сентиментального туризму.

Виклад основного матеріалу. Львів розташований на етнічних українських землях і є одним з головних сполучень українського народу. Львів завжди приваблює туристів зі всього світу. Без сумніву, найчастішими гостями цього славетного міста є поляки, адже українців з поляками поєднує не лише кордон, але й спільна історія.

Львів процвітає сентиментальним туризмом, особливо кількість займають поляки. Сюди приїжджають не лише подивитись визначні та унікальні місця історії, архітектури, а й духовно наснажитись. Не один колишній львів'янин, а сьогодні мешканець Варшави чи Києва, сподівається знову наситити своє серце флюїдами Львова. З Канади приїждять до свого місця народження у пошуках свого коріння. Не даремно Львів називають «культурною столицею» України [4]. Львів ще називають «Місто-фест», адже за рік тут відбувається більше ста культурних заходів та подій, що не може не приваблювати туристів з сусідніх регіонів (Фестиваль писанок; Шевченківські дні у Львові; Свято сиру і вина тощо). Наприклад на зимові свята у Львові можна почути колядни-